

Management strategies to prevent drug crimes among teenagers and young people in Isfahan

Mohammadali Hatami¹

Ali Ehteshami²

Iraj Mohammadi³

Type of article: research article

Received: 26/01/2024

Accepted: 19/06/2024

NAJA Strategic Studies Quarterly/Vol.9/NO.1 (serial 31)/Spring 2024*165-196

DOI:20.1001.1.25381946./ssj.2024.102509

Abstract

Background and purpose: The spread of drug crimes to the age group of teenagers and young people has become one of the concerns of the authorities. The purpose of this research is to know the management solutions to prevent drug crimes in this age group in Isfahan.

Method: The current applied research was conducted with a qualitative approach by conducting semi-structured interviews with elites and experts. The participants in this research are the experts and chiefs of the specialized narcotics police and experts in the field of narcotics in Isfahan province. The research reached theoretical saturation after the twelfth interview. For data analysis, after each interview, implementation was done and basic themes were extracted, then for thematic analysis, in a horizontalization process, basic themes were categorized into organizing and inclusive themes. The text of the interviews and extracted themes were modified with the opinion of three experts in this field and presented as the final result.

Findings: After classifying the crimes committed by teenagers and young people of Isfahan city in the field of drugs into 4 categories, the research findings revealed 56 extra-organizational solutions in 5 categories: "law reform", "public education", "creating a protective umbrella", "criminal reformation planning". and "inter-organizational interaction" and 40 intra-organizational solutions in 10 categories of "structural and weak improvement", "effective planning", "updating equipment", "local cleaning", "specialization", "scientific decision making", "managerial meritocracy", "control" systematized", "purposefulness in programs" and "intelligentization of the police".

Conclusion: By implementing the 96 solutions presented in this research, with the methods discussed in this article, the tendency of teenagers and young people to commit drug crimes can be reduced.

Keywords: management solutions, prevention, drug crimes, youth and teenagers, Isfahan.

1. Master's student in law enforcement command and management, Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran, Kazemi610611@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Internal Security, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran(responsible author), a.ehteshami@apu.ac.ir

3. Assistant Professor of Police Prevention Department, Amin Comprehensive University of Police Sciences, Tehran, Iran, s.i.mohammadi5261@gmail.com

راهکارهای مدیریتی پیشگیری از جرایم موادمخدر در نوجوانان و جوانان اصفهان

محمدعلی حاتمی^۱

علی احتشامی^۲

ایرج محمدی^۳

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۳۰

فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا/سال نهم/ شماره ۱ (پیاپی ۳۱)-بهار ۱۴۰۳*۱۶۵-۱۹۶

DOI:20.1001.1.25381946./ssj.2024.102509

چکیده

زمینه و هدف: کشیده شدن سطح جرایم موادمخدر به گروه سنی نوجوانان و جوانان یکی از نگرانی‌های مسئولان کشور است. هدف از این تحقیق، شناخت راهکارهای مدیریتی برای پیشگیری از جرایم موادمخدر در این گروه سنی در شهر اصفهان است.

روش: پژوهش کاربردی حاضر با رویکرد کیفی و با انجام مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با نخبگان و خبرگان انجام شده است. مشارکت‌کنندگان در این تحقیق، کارشناسان و روسای پلیس‌های تخصصی موادمخدر و کارشناسان حوزه موادمخدر استان اصفهان هستند و پژوهش پس از دوازدهمین مصاحبه به اشباع نظری رسید. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات بعد از هر مصاحبه، پیاده‌سازی انجام و مضامین پایه‌ای استخراج شد؛ سپس برای تحلیل مضمونی، در یک فرآیند افقی‌سازی، مضامین پایه‌ای در مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر، دسته‌بندی شد. متن مصاحبه‌ها و مضامین استخراج‌شده با نظر سه نفر از متخصصین این حوزه اصلاح و به‌عنوان نتیجه نهایی ارائه شد.

یافته‌ها: طبق یافته‌های پژوهش، ۵۶ راهکار برون‌سازمانی در ۵ دسته «اصلاح قوانین»، «آموزش‌های همگانی»، «ایجاد چتر حمایتی»، «برنامه‌ریزی اصلاح مجرمین» و «تعامل بین‌سازمان‌ها» و ۴۰ راهکار درون‌سازمانی در ۱۰ دسته «ارتقای ساختار وظایف»، «برنامه‌ریزی اثربخش»، «به‌روزرسانی تجهیزات»، «پاکسازی محلی»، «تخصص‌گرایی»، «تصمیم‌گیری علمی»، «شایسته‌سالاری مدیران»، «کنترل نظام‌مند»، «هدفمندی در برنامه‌ها» و «هوشمندسازی پلیس» قرار گرفته است.

نتایج: با پیاده‌سازی راهکارهای ۹۶گانه ارائه‌شده در این پژوهش و با روش‌هایی که در این مقاله به آن پرداخته شد، می‌توان گرایش نوجوانان و جوانان را به ارتکاب جرایم موادمخدر مدیریت کرد.

واژگان کلیدی: راهکارهای مدیریتی، پیشگیری، جرایم موادمخدر، جوانان و نوجوانان، اصفهان.

۱. دانشجوی کارشناسی‌ارشد، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

Kazemi610611@gmail.com

۲. استادیار گروه امنیت داخلی، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

a.ehteshami@apu.ac.ir

۳. استادیار گروه پیشگیری انتظامی، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

s.i.mohammadi5261@gmail.com

مقدمه

امروزه، بسیاری از کشورها شاهد جرایم موادمخدر در بین نوجوانان و جوانان هستند و از حیث قانونی، اجتماعی و فرهنگی به انحاء گوناگون با این پدیده مواجه‌اند. این مشکل در کشور ایران و در شهر اصفهان نیز قابل رویت است اما هرچند که تاکنون کمتر به آن توجه شده ولی به واسطه فراوانی ارتکاب در سطح شهر اصفهان باعث بروز مشکلاتی در میان شهروندان شده‌است. در واقع، غفلت از جرایم خرد، زمینه را برای وقوع جرایم مهم‌تر هموار می‌کند و یکی از این جرایم که بین نوجوانان و جوانان شهر اصفهان گسترش و رواج چشمگیری پیدا کرده‌است، بحث خرده‌فروشی موادمخدر است (پلیس مبارزه با موادمخدر فرماندهی انتظامی استان اصفهان، ۱۴۰۱). در این خصوص، انتظارات مردم در زمینه پیشگیری از توزیع موادمخدر بسیار بالاست و مردم معمولاً عملکرد و میزان تلاش پلیس را در برقراری نظم و امنیت و جلوگیری از جرایم به‌ویژه موادمخدر ارزیابی می‌کنند.

از سوی دیگر، رشد فزاینده قاچاق و مصرف موادمخدر در اصفهان نشان می‌دهد که این استان در کانون قاچاق این مواد قرار دارد. بررسی آمارهای ثبت‌شده در سامانه جامع پلیس مبارزه با موادمخدر فراجا نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۰ در شهرستان اصفهان مقدار ۹۵۰ کیلوگرم انواع موادمخدر کشف و ضبط و تعداد ۹۰۰ نفر خرده‌فروش دستگیر شدند که ۷۵٪ از این تعداد را نوجوانان و جوانان ۱۵ تا ۲۵ سال تشکیل می‌دهند. همچنین، تعداد ۱۴۵۰ نفر معتاد جهت درمان به مراکز ترک اعتیاد معرفی شدند که درصد جوانان در میان آنها نیز قابل توجه است (سامانه جامع پلیس مبارزه با موادمخدر فراجا، ۱۴۰۰).

در این رابطه، نقش رؤسای پلیس مبارزه با موادمخدر که طبق بند ۸ ماده ۴ قانون فراجا، وظیفه هدایت و مدیریت نیروی انسانی و به‌کارگیری امکانات تجهیزات در زمینه پیشگیری از موادمخدر را برعهده دارند، بسیار مهم است. بدون تردید، پلیس مبارزه با موادمخدر باید در پیشگیری و مبارزه با این پدیده آگاهانه عمل کند و در این زمینه، مدیریت نقش موثری را ایفا می‌کند.

راهکارهای مدیریتی در هر سازمان دارای ساختار و مولفه‌هایی است که می‌توان بر پایه آن، در حوزه پیشگیری از جرایم موادمخدر در بین نوجوانان و جوانان به‌شکلی متناسب عمل کرد.

مصرف موادمخدر و آسیب‌های شدید روحی و جسمی حاصل از آن، این دغدغه را برای پژوهشگران ایجاد کرده‌است که موضوع را در ابعاد مدیریتی موردبررسی و کنکاش قرار دهند. تغییر الگوی مصرف موادمخدر به مواد صنعتی از یک‌طرف و تنوع، ارزانی و حمل‌ونقل آسان موادمخدر صنعتی و گرایش زیاد جوانان به این مواد ازسوی دیگر، مشکلات زیادی را در سطح استان و خانواده‌ها به‌وجود آورده‌است و در موارد زیادی، موجب افزایش آمار جرم‌وجنایت و تخلفات اجتماعی شده‌است. براین‌اساس، این مطالعه باتوجه‌به تأثیرات شدید این مواد در زمینه‌های زیر انجام می‌شود: ۱- افزایش آمارهای جرم‌وجنایت؛ ۲- ازبین‌رفتن ارزش‌های اسلامی و اخلاقی در بین جوانان؛ ۳- شیوع بیماری‌های ناشی از مصرف بی‌رویه مواد در بین جوانان؛ ۴- ازبین‌رفتن نیرو و توانایی جوانان؛ ۵- کاهش مشارکت جوانان در صحنه اجتماعی؛ ۶- بی‌تفاوتی جوانان نسبت به مسائل اجتماعی؛ ۷- بروز رفتارهای نابهنجار در بین جوانان و نیز بروز اختلالات شخصیتی.

بررسی‌ها حاکی از آن است که اقدامات صورت‌گرفته تاکنون تأثیر برجسته‌ای در پیشگیری از جرایم جوانان بر جای نگذاشته‌است و بنابراین، لازم است که با انجام بررسی‌های علمی به سایر عوامل تأثیرگذار در این خصوص نیز توجه داشت. یکی از مهم‌ترین عوامل، توجه‌به راهکارهای مدیریتی است که مدیران انتظامی را از راه‌حل علمی و متکی بر نظر خبرگان آگاه خواهدساخت. بنابراین پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به این سؤال است که راهکارهای مدیریتی مؤثر بر پیشگیری از جرایم موادمخدر در بین نوجوانان و جوانان کدام‌اند؟

پیشینه

موسوی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «شناسایی مناطق جرم‌خیز و عوامل مؤثر در تشدید آن بااستفاده از روش‌های داده‌کاوی مکانی» به شناسایی این مناطق پرداختند. یافته‌ها حاکی از آن بود که مصرف تریاک با فاصله از

ایستگاه پلیس، رابطه فضایی معکوس و مصرف حشیش با فضای دارای کاربری پارک، رابطه مستقیم دارد.

تقی‌زاده و واعظ‌سیس (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «علل و عوامل گرایش کودکان کار به موادمخدر و راه‌های پیشگیری از آن در حقوق ایران» به بررسی این علل و عوامل پرداختند. این پژوهش با هدف شناخت کودکان و جایگاه آنان و جلوگیری از سوءاستفاده از کودکان، به علل و عوامل گرایش کودکان کار به موادمخدر و راه‌های پیشگیری از آن در حقوق ایران پرداخته‌است که نتیجه آن، رفع و کمرنگ کردن آسیب‌های اجتماعی کودکان کار و متعاقب آن، کاهش جرایم اطفال و نوجوانان در جامعه است.

سارلی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهش خود با عنوان «بررسی تأثیر مشاوره و راهنمایی در پیشگیری از اعتیاد به موادمخدر در دانش‌آموزان» به این نتیجه رسیدند که راهنمایی و مشاوره ناکافی و نامناسب در مدرسه می‌تواند اهداف آموزشی و حرفه‌ای را دچار مشکل و اختلال کند. بعضی از افراد دچار افت تحصیلی می‌شوند و برای فرار از آن به موادمخدر روی می‌آورند؛ بنابراین، خانه، مدرسه و جامعه از جایگاه مهمی در پیشگیری از اعتیاد برخوردارند و راهنمایی و همکاری مدرسه، خانواده و جامعه راهی برای پیشگیری از گرایش دانش‌آموزان به اعتیاد است و سستی یکی از این سه نهاد در جلوگیری از اعتیاد دانش‌آموزان اقتدار دیگری را در پیشگیری تضعیف می‌کند.

تاج‌بخش (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی عوامل پیشگیری خانه‌محور از گرایش فرزندان به اعتیاد» بیان داشت که داشتن خانواده‌های بالنده، سالم و متعادل و بالطبع جامعه‌ای سالم، نقش مهمی در پیشگیری فرزندان به اعتیاد برعهده دارد.

داودی دهاقانی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «رهیافت‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری از جرایم زنان وابسته‌به مواد» نشان داد که آموزش مستمر زنان وابسته‌به مواد، تجهیز گشت‌های پلیس و نیز تلاش همگانی تمام دستگاه‌های دخیل بر پیشگیری از جرایم زنان وابسته‌به مواد در شهر شهریار تأثیرگذار بوده‌است.

صمدی اندزقی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «سازوکارهای پلیسی در مبارزه و پیشگیری از قاچاق موادمخدر» نتیجه گرفت که پلیس در حال حاضر دارای سازوکارهای متنوعی در پیشگیری از قاچاق موادمخدر است که به کارگیری این سازوکارها در برخی از موارد، با مشکلات اجرایی و حقوقی مواجه است و پیشنهاد وی این بود که نظام حمایتی قانونی از سازوکارهای پلیس بازنگری شده و موانع پیش روی این سازوکارها برطرف شود.

عبدی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «راهکارهای پیشگیری از مصرف موادمخدر توسط کارکنان پایور سازمان‌های نظامی» راهکارهای پیشگیرانه از قبیل افزایش سطح آگاهی، آموزش مهارت‌های زندگی و برقراری رابطه نزدیک و منطقی بین مسئولان با کارکنان تحت امر را ارائه نمود.

جلالی و راستیه (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «علل گرایش نوجوانان و جوانان شهرستان محلات به موادمخدر و راهکارهای پیشگیری و مقابله با آن» نتیجه گرفتند که وابستگی به دوستان و گروه همسالان، نقش خانواده، دردسترس بودن موادمخدر، ارضای حس کنجکاوی فرد، جامعه و عوامل فردی نظیر سن، تحصیلات و مانند آنها در گرایش نوجوانان و جوانان شهرستان محلات به موادمخدر تأثیرگذار بوده است.

داودی دهاقانی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «تأثیر مدیریت پیشگیری از جرم بر مصرف موادمخدر و روانگردان‌ها» نشان دادند که مدیریت پیشگیری از جرم بر مصرف موادمخدر تأثیر دارد و وضعیت نسبتاً مناسب مدیریت پیشگیری وضعی در استان گلستان، ضرورت تقویت آن را گوشزد کرده و برعکس، وضعیت نامناسب مدیریت پیشگیری اجتماعی، ضرورت توجه و اهتمام بیشتر مسئولان و برنامه‌ریزان استان در این حوزه را متذکر می‌شود.

خرمی کاربزنوی (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر برخورد با خرده‌فروشان موادمخدر بر پیشگیری از جرایم مرتبط» به بررسی میزان تأثیر برخورد با خرده‌فروشان موادمخدر بر پیشگیری از وقوع جرایم مرتبط با موادمخدر پرداخته است. جامعه آماری این پژوهش تعداد ۲۰۰ نفر شامل کلیه قضات دادسرای عمومی و انقلاب شهرستان بجنورد به تعداد ۲۰ نفر و کارکنان

فرماندهی انتظامی بجنورد رسته انتظامی و آگاهی شاغل در کلانتری‌ها و پلیس مبارزه با موادمخدر به تعداد ۱۸۰ نفر بوده است. برخوردهای انتظامی مورد مطالعه در این پژوهش شامل گشت محسوس و نامحسوس، استقرار پلیس، دستگیری توزیع‌کنندگان و قاچاقچیان موادمخدر است و برخوردهای قضایی مورد مطالعه در این پژوهش شامل جرم‌انگاری اعتیاد، صدور حداکثر مجازات قانونی، جزای نقدی، مجازات تبعید و مجازات حبس است.

الکسیف و ودربرن^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «بررسی روش‌های پیشگیری از جرایم موادمخدر در استرالیا» نتیجه گرفتند که جریمه‌های مادی تعیین شده هیچ اثر قابل اندازه‌گیری‌ای بر تکرار جرم ندارند و حتی در برخی از موارد، جریمه‌ها خطر تکرار جرم را افزایش می‌دهند؛ زیرا نسبت هزینه به منفعت آنها برای مجرمین پایین است. محققان نتیجه گرفتند که برای پیشگیری از جرایم موادمخدر در استرالیا باید نسبت به مسائل مدیریتی و اجتماعی، بیش از مسائل قانونی تمرکز داشت.

داگلاس و ولش^۲ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «بررسی نقش مدیران اجتماعی در پیشگیری از جرم» بیان کردند که طیفی از اشکال جایگزین نظارت وجود دارد؛ اقداماتی که کمتر تحمیلی به حریم خصوصی، آزادی‌های مدنی و دیگر آزادی‌های شخصی در نظر گرفته می‌شود. یکی از این نمونه‌ها، مدیران اماکن هستند؛ یعنی کارمندانی که وظیفه نظارت را در کنار وظایف شغلی خود انجام می‌دهند (مانند رانندگان اتوبوس، خدمه‌های پارکینگ و راهنماهای قطار). یافته‌ها نشان می‌دهد که مدیران اماکن، یک ظرفیت موقعیتی امیدوارکننده برای پیشگیری از جرم به‌خصوص در حوزه موادمخدر به‌شمار می‌روند.

ابراهیم جاتائو^۳ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی مصرف موادمخدر در نیجریه و راه‌های پیشگیری از آن» به این نتیجه رسیدند که یافته‌های حاصل از مطالعات همه‌گیری در مورد سوءمصرف مواد در نیجریه

1. Alexeev & Weatherburn

2. Douglas & Welsh

3. Ebrahim Jatau

نشان می‌دهد که با وجود قوانین، سیاست‌ها و استراتژی‌های موجود برای پیشگیری، میزان سوءمصرف مواد همچنان بالاست. اقدامات برای کاهش بار باید شامل جامعه، دولت و نهادهای مذهبی باشد و اقدامات پیشگیرانه باید جوانان، دانش‌آموزان، منابع شناسایی‌شده موادمخدر، دلایل و عوامل خطر مرتبط با سوءمصرف مواد در نیجریه را هدف قرار دهد.

آریسکو^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «مشارکت جامعه در پیشگیری و کنترل جرم در روستاهای نیجریه» دریافتند که عواملی نظیر نبود زیرساخت‌های اجتماعی، حضور ناکافی پلیس و عدم حمایت دولت از جوانان در مورد کار و فقر و نیز وضعیت جرم‌وجنایت در روستاها، وضعیت جرم‌وجنایت جوانان را بدتر کرده‌است. توصیه پژوهشگران در این زمینه، افزایش مشارکت پلیس در پیشگیری و کنترل جرم در روستاهای نیجریه است.

اوفارل^۲ و همکاران (۲۰۱۷) در پروژه‌ای با عنوان «مقایسه رویه‌ای درمانی بین زنان معتادی که دارای رابطه خوبی با خانواده هستند و آنهایی که از رابطه خوبی برخوردار نیستند»، ۶۱ زن معتاد بالای ۳۰ سال از یک کلینیک ترک اعتیاد را مورد مطالعه قرار دادند و نتایج نشان داد که ترک اعتیاد وقتی بهتر نتیجه می‌دهد که معتادان در طول دوره درمان، از رابطه احساسی با خانواده خود راضی باشند؛ در نتیجه، جدایی و تنهایی می‌تواند به‌طور قابل‌توجهی اختلال مصرف مواد و آسیب‌های ناشی از آن را در زنان افزایش دهد.

مطالعاتی که در پیشینه پژوهش ارائه شد، در چند دسته قرار دارند و علت انتخاب آنها، وجوه اشتراک موضوعی در یک یا دو متغیر با موضوع پژوهش است. دسته اول مانند موسوی (۱۴۰۲)، صمدی اندزقی (۱۳۹۹)، داودی دهاقانی و همکاران (۱۳۹۸)، خرمی کاریزنوی (۱۳۹۷)، داگلاس و ولش (۲۰۲۲)، آریسکو و همکاران (۲۰۲۰) و اوفارل و همکاران (۲۰۱۷) تحقیقاتی هستند که به نقش مدیریت در پیشگیری یا مبارزه با موادمخدر اشاره دارند. دسته دوم مانند تقی‌زاده و همکاران (۱۴۰۲)، سارلی و همکاران (۱۴۰۲)،

تاج‌بخش (۱۴۰۱)، داودی دهاقانی (۱۴۰۱)، عبدی (۱۳۹۷)، جلالی و راستیه (۱۳۹۸)، مقالاتی هستند که به گرایش دسته خاصی از جامعه (کودکان، نوجوانان یا جوانان، زنان) به موادمخدر و روان‌گردان و راهکارهای پیشگیری یا مقابله با آن معطوف شده‌اند. پژوهش‌هایی هم که به‌نوعی با حوزه کودکان، نوجوانان یا جوانان مرتبط هستند و در پیشینه معرفی شده‌اند، درخصوص علل گرایش این قشر خاص به موادمخدر و روان‌گردان یا راهکارهای پیشگیری از آن پرداخته‌اند. باین‌وصف، هیچ‌کدام از پژوهش‌ها به جرایم موادمخدر توسط نوجوانان و جوانان نپرداخته‌اند؛ بنابراین، مقاله حاضر درصدد پرداختن به این خلأ در منطقه جغرافیایی شهر اصفهان بوده و از این حیث، نگاهی نو به موضوع داشته‌است.

مبانی نظری

موادمخدر: مخدر در لغت به معنای سست‌کننده و آنچه که باعث رخوت و خواب و سستی اعصاب می‌شود، دارای ویژگی تخریب‌کننده تعریف شده‌است (معین ۱۳۸۵: ۲۸۲) و در اصطلاح، به کلیه مواد اعتیادآور با هر نوع اثر روی بدن گفته می‌شود. در پزشکی، به ماده شیمیایی القاکننده گیجی، کما و بی‌حسی به درد گویند (آن را ماده‌مخدر ضد درد نیز گویند). در کنترل بین‌المللی داروی موادمخدر یعنی هر دارویی که در کنوانسیون ۱۳۹۶ آورده شده‌است (دفتر مقابله با جرم موادمخدر سازمان یافته، ۱۳۹۵: ۸۲). موادمخدر شامل ترکیباتی است که موجب تغییر در کارکرد مغز به‌صورت ایجاد حالات هیجانی، رفتارهای نابهنجار، عصبانیت یا اختلال در قضاوت و شعور فرد می‌شود (قربان‌زاده، ۱۳۹۷: ۸).

جرایم مواد مخدر: بر اساس ماده ۱ قانون مبارزه با موادمخدر اعمال زیر جرم است و مرتکب به مجازات‌های مقرر در این قانون محکوم می‌شود:

- ۱ - کشت خشخاش مطلقاً و کشت شاهدانه به‌منظور تولید موادمخدر؛
- ۲ - وارد کردن، صادر کردن و تولید انواع موادمخدر؛
- ۳ - نگهداری، حمل، خرید، توزیع و فروش موادمخدر؛
- ۴ - دایر کردن یا اداره کردن مکان برای استعمال موادمخدر؛

- ۵ - استعمال موادمخدر به هر شکل و طریق؛ مگر در مواردی که قانون مستثنی کرده باشد؛
- ۶ - تولید آلات و ادوات و ابزار مربوط به تولید و استعمال موادمخدر؛
- ۷ - فرار دادن یا پناه دادن به متهمان و مجرمان موادمخدر که تحت تعقیب بوده و یا دستگیر شده اند؛
- ۸ - محو و یا اخفای ادله جرم مجرمان
- ۹ - فرار دادن موادمخدر یا آلات و ادوات استعمال در محلی به قصد متهم کردن دیگری.

عوامل مدیریتی: عوامل متعددی موجب کاهش یا ارتقای بهره‌وری در دسترسی به اهداف سازمان هستند که آموزش، وجود فضا و شرایط مناسب کاری، وجود مدیریت صحیح و مانند آن، از جمله این عوامل محسوب می‌شوند. در این بین، عوامل مدیریتی به عنوان یک عامل کلیدی و اصلی محسوب می‌شوند؛ چراکه بدون بهره‌مندی از مدیریت صحیح و توانمند، امکان ایجاد یا بهبود دیگر عوامل موثر بر بهره‌وری نیروی انسانی امکان پذیر نمی‌باشد. هنری فایول^۱، نظریه پرداز فرانسوی، اصول مدیریتی را در قالب پنج وظیفه اصلی مدیران شامل برنامه‌ریزی، سازماندهی، فرماندهی، همکاری و کنترل معرفی نمود (الوانی، ۱۳۸۵: ۱۳۳). برنامه‌ریزی در واقع ستون و پایه مدیریت است که شامل ارزیابی مداوم سازمان در زمان حال و آینده و ارائه و اجرای برنامه‌های مدون برای تحقق اهداف سازمانی است (الوانی، ۱۳۸۵: ۱۴۷). دومین وظیفه مدیریتی، سازماندهی است که عبارت از فرآیند تنظیم و تخصیص کارها، اختیارات سازماندهی و منابع بین اعضاست؛ به گونه‌ای که آنها بتوانند به اهداف سازمان دست یابند (الوانی، ۱۳۸۵: ۱۵۴). سومین وظیفه مدیریتی، هدایت و رهبری است که به مدیر کمک می‌کند تا فعالیت‌های کارکنان خود را نظارت نماید و آنها را به سمت مسیری صحیح و در جهت تحقق اهداف فردی و سازمانی هدایت نماید. نظارت و کنترل، چهارمین وظیفه مدیریتی است که تعیین استانداردهای عملکرد که با اهداف سازمانی هماهنگ هستند و ارزیابی و

گزارش‌دهی پیرامون عملکردهای مشاغل را دربرمی‌گیرد (مجیدی، ۱۳۹۴: ۴۸).

ازسوی دیگر، بدون تردید، هیچ سازمان بدون ساختاری وجود ندارد؛ کماینکه اگر سازمانی بدون برنامه‌ریزی و طراحی خاصی نیز شکل بگیرد، به‌ناچار دارای یک ساختار سازمانی یا سلسله‌مراتبی است؛ زیرا رؤسا و مدیران معمولاً تمایلی به از دست دادن کنترل امور ندارند. بر اساس نظر مینتزبرگ^۱، ساختار سازمانی عبارت از مجموعه راه‌ها و روش‌هایی است که سازمان از آن طریق، نیروی کار خود را به گروه‌های مختلفی تقسیم کرده و بین آنها هماهنگی لازم را ایجاد می‌کند. در واقع، یک سازمان با توجه به اهداف و مأموریت‌های خود، وظایفی را تعریف و در دستور کار قرار داده و اجرای آنها را به کسانی می‌سپرد که با توزیع اختیارات و مسئولیت در گروه‌ها و یا سطوح مختلف سازمان چیدمان شده‌اند (علاقه‌مند، ۱۳۹۴: ۱۸۲).

نظریه یادگیری اجتماعی: نظریه یادگیری اجتماعی ایگز^۲، یادگیری را در ارتباط با پیامدهای رفتار می‌داند. بر مبنای بسط این نظر، افراد رفتار اجتماعی را از طریق شرطی شدن یا الگوگیری مستقیم از رفتار دیگران یاد می‌گیرند. همچنین، رفتار از طریق پاداش یا تقویت مثبت، تقویت و با فقدان پاداش (مجازات منفی) یا مجازات واقعی (مجازات مثبت یا صریح) تضعیف می‌شود؛ از این رو، اگر رفتار فرد تقویت شود، منجر به تکرار رفتار خواهد شد؛ به تعبیری دیگر، رفتار یاد گرفته شده است. همین‌طور، اگر فرد بعد از یک رفتار معین تنبیه شود، یاد می‌گیرد که از تکرار رفتار اجتناب کند؛ بنابراین، اگر به افراد منحرف به خاطر انحراف گذشته‌شان، به جای تنبیه شدن، پاداش داده شود و آنها به خاطر انحرافشان مورد تشویق نیز قرار گیرند، به‌طور مداوم، دست به اعمال انحرافی می‌زنند. تکرار و شدت روی دادن پیامد یک رفتار و همچنین، وقوع پیامد بعد از رفتار و زمان وقوع پیامد، یعنی اینکه بلافاصله بعد از رفتار یا با تأخیر می‌آید، عواملی هستند که بر رفتار تأثیر گذارند؛ بنابراین، فرد با اشکال

1. Henry Mintzberg
2. Eckers

متنوعی از رفتار روبه‌رو است و برخی از اشکال رفتار بر دیگر اشکال ترجیح داده خواهد شد و این به دلیل بازخورد اجتماعی رفتار - تقویت یا تنبیه - است (علی‌وردی‌نیا، ۱۳۹۳).

نظریه کنترل اجتماعی^۱: هیرشی^۲ و رکلز^۳ به‌عنوان پیشگامان نظریه کنترل اجتماعی، باتکیه بر نظریات دورکیم به خصوص با الهام از نظریه آنومی وی، به ابداع و بسط این نظریه پرداختند. این نظریه بر این فرض استوار است که کج‌روی ناشی از ضعف یا گسستگی تعلق فرد به جامعه است که در اثر کنترل و نظارت اجتماعی به‌وجود می‌آید. هیرشی نظریه کنترل خود را در کتابش با نام «علل بزهکاری» در سال ۱۹۶۹ ارائه کرد. هیرشی شروع جرم را به ضعف عواملی مربوط می‌داند که افراد را به جامعه متصل می‌کنند. از نظر هیرشی، همه افراد به‌طور بالقوه قانون‌شکن هستند؛ اما آنها کنترل می‌شوند؛ زیرا می‌ترسند که رفتار انحرافی‌شان به روابط آنها با دوستان، والدین، همسایگان، معلمان و مانند آن آسیب برساند. به اعتقاد وی، بدون این عوامل و بندهای اجتماعی و در غیاب حساسیت و علاقه به دیگران، یک شخص آزاد است که مرتکب اعمال مجرمانه شود (صدیق سروستانی، ۱۳۷۶: ۵۵؛ به نقل از هیرشی، ۱۹۶۹). وی در نظریه خود، مفهوم پیوند اجتماعی^۴ را مطرح می‌کند و بر این عقیده است که انحراف زمانی حادث می‌شود که پیوند فرد با محیط اطراف و جامعه ضعیف شود یا از هم گسیخته باشد. در نظریه هیرشی، پیوند فرد با جامعه است که مهم‌ترین متغیر در هم‌نوابودن یا نبودن فرد است. براین اساس، گروهی که اعضای آن از انسجام و همبستگی قوی‌تری برخوردار باشند، نسبت به گروهی که بین آنها انسجام استواری وجود ندارد، بهتر قادر به اعمال کنترل و نظارت اجتماعی بر روی اعضا خواهد بود. وی معتقد است که بزهکاری وقتی اتفاق می‌افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شود یا

-
1. Social Control Theory
 2. Hirchi
 3. Rockless
 4. Social Synthesis

به‌طور کلی از بین برود. او این قیود را تحت چهار مفهوم کلی دلبستگی، تعهد، مشارکت، باور و اعتقاد خلاصه می‌کند (سلیمی و داوری، ۱۳۹۱: ۱۵۴).

نظریه برچسب یا انگ‌زنی^۱: نظریه‌پردازان نظریه برچسب^۲، انحراف را یک پدیده اجتماعی می‌دانند و بر این باورند که انحراف‌های اجتماعی ناشی از عوامل روان‌شناختی یا زیست‌شناختی نبوده و مجرمان ذاتاً منحرف نیستند، بلکه این جامعه است که هویت انحرافی را در فرد ایجاد می‌کند (ستوده، ۱۳۷۶، ۶۷). این دیدگاه به تعامل بین فرد و جامعه و کسانی که او را منحرف قلمداد می‌کنند، توجه دارد. در واقع، در این دیدگاه، منشأ و نحوه تعامل افراد و گروه‌هایی که کج‌رو قلمداد می‌شوند و تأثیرات چنین تصور و برداشتی بر رفتار آینده آن افراد مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای نمونه، کنش متقابل بین فرد منحرف و عوامل گوناگون کنترل اجتماعی از قبیل والدین، دستگاه قضائی، معلمان و مقامات اداری و مانند آن، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و اثرات وارده بر فردی که او را تبه‌کار، بزه‌کار، بیمار روانی، الکلی و منحرف جنسی می‌نامند، بررسی می‌شود. بکر^۳ عقیده دارد که گروه‌های اجتماعی از طریق وضع قوانینی که نقض آنها به انحراف می‌انجامد و با کاربرد آن قوانین در مورد افراد و برچسب دیوانه‌زدن به آنها، انحراف را به وجود می‌آورند؛ بنابراین، از این دیدگاه، انحراف کیفیت عملی نیست که شخص مرتکب شود بلکه نتیجه‌ای از کاربرد قانون و مجوزهایی است که مردم به آن برچسب می‌زنند (بهرامی، ۱۳۹۲: ۶۲). اندیشمندان این نظریه، فرآیند برچسب‌زدن را به دو مرحله تقسیم می‌کنند: ۱- در مرحله اولیه، فرد از هنجارهای اجتماعی سربرمی‌تابد، ولی برچسب نمی‌خورد و خود را منحرف نمی‌انگارد؛ ۲- هنگامی که رفتار انحرافی تداوم می‌یابد و عامل رفتار را تبدیل به بزه‌کار یا مجرم حرفه‌ای می‌کند و برچسب منحرف به فرد زده می‌شود، انحراف دومین پدید می‌آید. در واقع، انحراف دومین هنگامی پدید می‌آید که فرد منحرف به لحاظ رفتاری و هویتی، وارد مرحله جدیدی شده‌است که رفتار انحرافی برای

-
1. Labaling Theory
 2. Labelinoj Theory
 3. Becker

وی نهادینه شده و می‌تواند با وجدان درونی خود کنار بیاید (احمدی، ۱۳۸۹، ۱۰۳).

نظریه عمومی جرم گاتفردسون و هیرشی: جدیدترین نسخه نظریه کنترل اجتماعی، مربوط به گاتفردسن و هیرشی^۱ (۲۰۰۸) است. این نظریه «نظریه عمومی جرم»^۲ نام دارد و به نظریه خودکنترلی نیز معروف است. این نظریه بر این فرض است که مجرمان انگیزه‌های خاص (یا نیازها و تمایلات ویژه) ندارند و تمام افراد، راه‌های دستیابی به تمایلات مشابه را در اختیار دارند و مسئله واقعی، مسئله خودکنترلی است. خودکنترلی ضعیف، احتمال بیشتری را برای درگیر شدن فرد در جرم به همراه دارد؛ درحالی‌که خودکنترلی قوی، احتمال درگیر شدن در جرم را کم می‌کند (حسین‌پور و اسفندانی، ۱۳۹۶).

تبیین‌های مربوط به رابطه بین مصرف مواد و جرم: تبیین‌های مربوط به رابطه بین مصرف مواد و جرم زیاد روشن نیست. تنوع رابطه بین این دو متغیر، به ترکیب خاصی از انواع مواد و انواع جرایم بستگی دارد.

بنت و هالوی^۳ (۲۰۰۵) معتقدند که مواد و جرم ممکن است به طرق مختلفی باهم در ارتباط باشند؛ بنابراین، الگوهای علی متنوعی در زمینه ارتباط مواد - جرم وجود دارد که بدین‌قرار است: (۱) الگوی مصرف مواد علت جرم؛ (۲) الگوی جرم علت مصرف مواد؛ (۳) الگوی رابطه دوطرفه یا دو جانبه؛ (۴) الگوی علت مشترک؛ (۵) الگوی هم‌رویدادی. دو الگوی اول (الگوی مصرف مواد علت جرم و الگوی جرم علت مصرف مواد) مرسوم‌تر و درست‌تر هستند. رابطه بین این دو (مواد - جرم) ممکن است به‌شکل مستقیم یا غیرمستقیم باشد. در رابطه مستقیم، مصرف مواد به‌طورمستقیم منجر به وقوع جرم می‌شود یا وقوع جرم به‌طورمستقیم منجر به مصرف مواد می‌شود. در رابطه غیرمستقیم هم رابطه دو متغیر مصرف مواد و جرم، با متغیر مداخله‌ای به‌هم مرتبط می‌شوند. سومین الگو (الگوی رابطه دوطرفه و دو جانبه) که یک الگوی پیچیده‌تر است، مبتنی بر این فرض است که مصرف مواد برخی اوقات منجر به جرم و جرم هم در

1. Gattfredsen & Hirsch
 2. General theory of crime
 3. Bennett & Holloway

برخی اوقات منجر به مصرف مواد می‌شود. طبق این الگو، رابطه بین مصرف مواد و جرم، یک رابطه دوسویه است و مصرف مواد و جرم به صورت علی و دوگانه همدیگر را تقویت می‌کنند. رفتارهای غیرقانونی ممکن است منجر به شروع مصرف مواد و مصرف مواد ممکن است منجر به ادامه رفتارهای غیرقانونی شود. چهارمین الگو (الگوی علت مشترک) مبنی بر این فرض است که نه مصرف مواد علت جرم است و نه جرم علت مصرف مواد؛ در عوض، هر دوی آنها به‌طور مشترک، معلول متغیر سوم هستند. پنجمین الگو (الگوی هم‌زمان)، می‌تواند به‌صورت الگوی کاذب توصیف شود. این الگو مدعی است که مصرف مواد و جرم به صورت علی باهم مرتبط نیستند؛ در عوض، آنها (مصرف مواد و جرم) با سلسله‌ای از متغیرها و رفتارهای مسئله‌دار در ارتباطند. تحقیقاتی که از تنوع این رابطه حکایت می‌کنند، نشان می‌دهند که این تنوع، به انواع مواد و انواع جرایم بستگی دارد. مبانی نظری و تبیینی این رابطه، هم روی تنوع انواع جرایم و انواع مواد تأکید می‌کند (گاتفردسن و همکاران، ۲۰۰۸).

به‌طور کلی، براساس چارچوب نظری، نظریه‌هایی که مسائل و انحرافات اجتماعی را مورد بررسی قرار می‌دهند، در سه دسته نظریه‌های زیست‌شناختی، نظریه‌های روان‌شناختی و نظریه‌های جامعه‌شناختی قرار می‌گیرند که طبق نظریه‌های زیست‌شناختی، عواملی که افراد را به سمت انحراف از هنجارهای جافتاده اجتماعی سوق می‌دهند، عوامل زیستی، ارثی و ژنتیکی هستند. بر این مبنا، برخی افراد، از نظر فیزیولوژیک استعدادی دارند که موجب می‌شود در مقایسه با دیگران، بیشتر مرتکب انحرافات شوند یا به جرم بپردازند. براساس این نظریه‌ها، احتمال بزه‌کار شدن در افرادی که عزت نفس پایینی دارند یا بیشتر مضطرب می‌شوند، به‌منظور آرامش‌یافتن، یافتن اعتمادبه‌نفس و رهایی از تنش، بیشتر است. اما آنچه که در این پژوهش مهم است، علاوه بر دیدگاه‌های قبلی، تناسب با کلیت نظریه‌های جامعه‌شناختی است که به نقش جامعه و شرایط اجتماعی و فرهنگی در شکل‌گیری بزه‌کاری و رفتارهای انحرافی نوجوانان و جوانان توجه می‌کند. به عبارت دیگر، ریشه‌های بزه‌کاری را در شرایط اجتماعی کنشگران قرار می‌دهد. اندیشمندان این گروه معتقدند که

جامعه و اجزای آن شامل نقش‌ها، ساختارها و نهادها است که افراد را به سمت کج‌رفتاری سوق می‌دهند؛ بنابراین، در رابطه با متغیرهای پژوهش، نظریه‌های متعددی به بحث و بررسی پرداخته‌اند، اما در پژوهش حاضر، نظریه‌هایی مورد نظر هستند که با قدرت تمیز مناسب‌تری در مقایسه با سایرین، این مهم را به انجام رسانده باشند.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، پژوهشی کیفی است و چون در یک دوره زمانی انجام و داده‌ها طی یک مدت‌زمان خاص جمع‌آوری شده‌اند، مقطعی محسوب می‌شود. مشارکت‌کنندگان در پژوهش، خبرگان پلیس مبارزه با مواد مخدر فعال در شهرستان‌ها و استان اصفهان، دارای مدرک کارشناسی و بالاتر و حداقل ۱۰ سال سابقه خدمتی در پلیس مبارزه با مواد مخدر بودند. نمونه‌گیری در این پژوهش از نوع هدفمند با حداکثر تنوع یا ناهمگونی است. با توجه به اجرای روش کیفی، روش نمونه‌گیری هدفمند انجام و تا حد اشباع نظری ادامه داشت و پژوهش در نفر ۱۲ به اشباع مضمونی و داده دست یافت.

در این پژوهش، برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شده است. در ابتدای هر مصاحبه، به‌طور کلی، هدف پژوهش ذکر و تأکید شد که از مصاحبه‌ها تنها برای مقاصد پژوهشی استفاده خواهد شد. پس از پیاده‌سازی هر مصاحبه، مضامین پایه استخراج شد و پس از رسیدن به اشباع مضمونی، جمع‌آوری داده‌ها قطع و مضامین پایه به‌دست‌آمده در دو دسته مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر دسته‌بندی شد. برای تأمین روایی و پایایی مطالعه در بخش کیفی، از روش ارزیابی لینکلن و گوبا استفاده گردید که معادل روایی و پایایی در پژوهش‌های کمی است. بدین‌منظور و بر پایه این روش، چهار معیار موثق‌بودن و اعتبار (باورپذیری)، انتقال‌پذیری، اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری برای ارزیابی در نظر گرفته شد. اعتبار با تأیید فرآیند پژوهش توسط هشت متخصص و استفاده از دو کدگذار برای کدگذاری چند نمونه مصاحبه به‌دست آمد. برای انتقال‌پذیری با سه متخصص که در

پژوهش مشارکت نداشتند، مشورت شد. برای تأییدپذیری هم از ثبت و ضبط دقیق اطلاعات استفاده شد.

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش در جدول ۱ آمده‌است.

جدول ۱. مسئولیت مشارکت‌کنندگان در پژوهش

متغیرهای جمعیت‌شناختی	دسته‌ها	تعداد	درصد
مسئولیت	فرماندهان، رؤسا، مدیران	۵	۴۱,۶٪
	کارشناسان	۷	۵۸,۴٪
سطح تحصیلات	دکتر	۱	۸,۴٪
	کارشناسی ارشد	۶	۵۰٪
	کارشناسی	۵	۴۱,۶٪
سابقه خدمت (سال)	حدود ۱۰	۲	۱۶,۷٪
	بالای ۱۰ تا ۲۰	۴	۳۳,۳٪
	بالای ۲۰	۶	۵۰٪

همان‌گونه که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، ۴۱,۶ درصد از مشارکت‌کنندگان در سطح مدیریتی و ۵۸,۴ درصد در سطح کارشناسان متخصص امر در پلیس مبارزه با موادمخدر هستند. همچنین، ۸,۴ درصد از مشارکت‌کنندگان دارای تحصیلات دکتر، ۵۰ درصد کارشناسی ارشد و ۴۱,۶ درصد کارشناسی هستند. ۱۶,۷ درصد از مشارکت‌کنندگان دارای سابقه خدمت حدود ۱۰ سال، ۳۳,۳٪ سابقه خدمت بالای ۱۰ تا ۲۰ سال و ۵۰ درصد سابقه خدمت بالای ۲۰ سال هستند.

پرسش‌های مدنظر پژوهشگران در مصاحبه به شرح زیر است:

- ۱- جرایم عمده مرتبط با موادمخدر که نوجوانان و جوانان در اصفهان مرتکب می‌شوند، کدام‌اند؟
- ۲- راهکارهای مدیریتی موثر بر پیشگیری از جرایم موادمخدر در نوجوانان و جوانان در اصفهان کدام‌اند؟

مشارکت‌کنندگان در این پژوهش به سؤالات مطرح‌شده پاسخ دادند و نتایج نهایی حاصل از مصاحبه‌ها تجزیه و تحلیل و مضامین به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها با رعایت سطح انتزاع آنها دسته‌بندی شد. برای درک بهتر دسته‌بندی‌ها، با نگاه مفهومی و کارکردی، شبکه مضامین مرتبط با جرایم ارتكابی موادمخدر توسط نوجوانان و جوانان در جدول ۲ گرد آمده‌است.

جدول ۲. مضامین سازمان‌دهنده و پایه جرایم موادمخدر

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
اشاعه جرم	تجهر در استعمال موادمخدر / تشکیل گردهمایی بزهکاری / جذب مشتری جدید مواد در مدارس
برپایی مکان جرم	ایجاد پاتوق برای خرید و فروش موادمخدر / ایجاد محل برای استعمال موادمخدر
خرید و فروش	اجیر کردن خرده‌فروشان موادمخدر / توزیع موادمخدر / حمل موادمخدر / خرده‌فروشی موادمخدر / خرید و فروش موادمخدر
پنهان کردن	اختفای موادمخدر

پژوهشگران برای ارائه درک مفهومی مشخص از جرایم مواد رایج بین نوجوانان و جوانان در استان اصفهان، در وهله اول، از مشارکت‌کنندگان در پژوهش خواستند که درخصوص این دسته از جرایم توضیحاتی را ارائه نمایند و براساس توضیحات مشارکت‌کنندگان این جرایم در ۴ دسته به شرح زیر قرار گرفتند:

- الف) اشاعه جرم شامل تجهر در استعمال موادمخدر، تشکیل گردهمایی بزهکاری، جذب مشتری جدید مواد در مدارس؛
- ب) برپایی مکان جرم شامل ایجاد پاتوق برای خرید و فروش موادمخدر، ایجاد محل برای استعمال موادمخدر؛
- ج) خرید و فروش شامل اجیرشدن به‌وسیله خرده‌فروشان موادمخدر، توزیع موادمخدر، حمل موادمخدر، خرده‌فروشی موادمخدر؛
- د) پنهان کردن یا اختفای موادمخدر.

جدول ۳ راهکارهای برون‌سازمانی مدیریت پیشگیری از ارتكاب جرایم موادمخدر و روان‌گردان توسط نوجوانان و جوانان را دسته‌بندی و در قالب شبکه مضامین ارائه داده‌است. دسته‌بندی نشان‌دهنده وجود ۳ راهکار

در خصوص اصلاح قوانین، ۱۴ راهکار در خصوص آموزش‌های همگانی، ۹ راهکار ذیل مضمون ایجاد چتر حمایتی، ۸ راهکار ذیل مضمون برنامه‌ریزی اصلاح مجرمین و ۲۲ راهکار ذیل مضمون تعامل بین‌سازمان‌ها است.

جدول ۳. مضامین سازمان‌دهنده و پایه از راهکارهای برون‌سازمانی

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
اصلاح قوانین	برخورد جدی با جرایم بزرگسالان / جرم‌انگاری مصرف موادمخدر و روان‌گردان / متناسب‌سازی مجازات با جرم
آموزش‌های همگانی	ارتباط نزدیک‌تر معلمان با نوجوانان / ارتقای آگاهی جوانان / ارتقای باورهای فرهنگی خانواده‌ها / آگاه‌سازی جوانان / آگاه‌سازی خانواده‌ها در مورد مضرات موادمخدر / آموزش رفتارهای خودمراقبتی به جوانان / آموزش مهارت‌های فردی و جرأت‌مندی به جوانان / پیشگیری از اعتیاد جوانان در مراکز علمی و دانشگاهی / پیشگیری از اعتیاد جوانان در مراکز فرهنگی / تبیین صحیح جرایم موادمخدر برای جوانان و خانواده‌ها / تعلیم و تربیت صحیح / حضور و مشارکت جدی مردم و خانواده‌ها / مناسب‌سازی روابط خانواده / نظارت و کنترل دقیق‌تر در مدارس
ایجاد چتر حمایتی	افزایش مراقبت بعد از خروج از چرخه عدالت کیفری / ایجاد و گسترش امکانات عمومی / برنامه‌ریزی برای درمان معتادان / حفظ کرامت و منزلت اجتماعی جوانان اصلاح‌شده / حمایت اجتماعی از جوانان اصلاح‌شده / کنترل هوشمند جوانان زندانی آزادشده / نظارت بر اعمال جوانان در زمان زندان و پس از آزادسازی / نظام‌مندسازی برنامه‌های اصلاحی مجرمین جوان / هم‌ناکردن جوانان بازپروری شده با جامعه
برنامه‌ریزی اصلاح مجرمین	ایجاد انگیزه برای ترک اعتیاد جوانان / ایجاد زمینه‌های ذهنی و فکری مناسب برای جوانان / پیشگیری از تأثیرپذیری نوجوانان و جوانان در زندان یا کانون‌های اصلاح و تربیت / پیشگیری از تکرار ارتکاب جرم / پیشگیری با اتکا به اصلاح فرهنگی / تلاش برای کاهش یا حذف عوامل موثر در گرایش جوانان به اعتیاد / شناخت توانایی‌ها و استعدادها / جوانان بزه‌دیده / مدیریت محله‌محور جوانان
تعامل بین سازمان‌ها	ابلاغ وظایف تمام سازمان‌ها به تفکیک / استفاده از افراد متخصص در شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر / استفاده از ظرفیت شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر استان / اشتغال‌زایی برای جوانان / اصلاح ارتباطات اجتماعی جوانان / اصلاح فعالیت‌های نوجوانان و جوانان / ایجاد ضمانت در مصوبات شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر / ایفای نقش مؤثر انتظامی در شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر استان / تبیین نقش و سهم سازمان‌های مسئول / تعیین نهاد مسئول پیگیری در شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر / جذب همکاری مؤثر مراکز بهداشت و درمان / دریافت همکاری کم‌های خصوصی ماده ۱۵ و غیردولتی / دریافت همکاری مراجع قضایی / دریافت همکاری مراکز بهداشت و درمان / دریافت همکاری مساجد و کانون‌های فرهنگی / سازماندهی و برگزاری جلسات تعاملی با

مضمین سازمان دهنده	مضامین پایه
	دستگاه‌های قضایی/ مشارکت جوانان در فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی/ مطالبه‌گری از سازمان‌های مسئول/ نظارت بر حسن انجام وظایف دستگاه‌های مسئول/ هدفمندسازی اقدامات در سازمان‌های متولی/ هماهنگی مؤثر بین دستگاه‌های مسئول/ برنامه‌ریزی برای جوانان براساس تجربیات، سوابق و علایق آنها

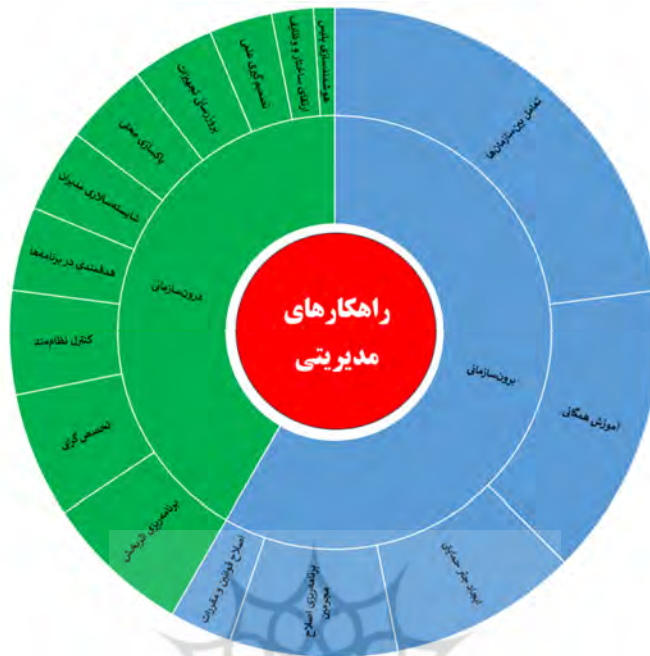
همان‌گونه که در جدول ۴ نشان داده شده‌است، راهکارهای ۴۰ گانه درون‌سازمانی مدیریت پیشگیری از ارتکاب جرایم موادمخدر و روان‌گردان توسط نوجوانان و جوانان در ۱۰ دسته قرار گرفته‌است؛ به‌نحوی که ۲ مضمون پایه ذیل دسته ارتقای ساختار و وظایف، ۷ مضمون ذیل دسته برنامه‌ریزی اثربخش، ۴ مضمون ذیل دسته به‌روزرسانی تجهیزات، ۴ مضمون ذیل دسته پاکسازی محلی، ۶ مضمون ذیل دسته تخصص‌گرایی، ۳ مضمون ذیل دسته تصمیم‌گیری علمی، ۴ مضمون ذیل دسته شایسته‌سالاری مدیران، ۵ مضمون ذیل دسته کنترل نظام‌مند، ۴ مضمون ذیل دسته هدفمندی در برنامه‌ها و ۱ مضمون ذیل دسته هوشمندسازی پلیس قرارداد.

جدول ۴. مضامین سازمان‌دهنده و پایه از راهکارهای درون‌سازمانی

مضمین سازمان دهنده	مضامین پایه
ارتقای ساختار و وظایف	ایجاد ساختار مستقل پیشگیری از جرایم موادمخدر/ تقویت ساختار تخصصی مبارزه با موادمخدر
برنامه‌ریزی اثربخش	اتخاذ راهکارهای مناسب پیشگیرانه/ برنامه‌ریزی بر مبنای ارزیابی/ برنامه‌ریزی پویا و چابک/ برنامه‌ریزی بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت/ برنامه‌ریزی مبتنی بر واقعیت/ برنامه‌ریزی مدون و دقیق برای پیشگیری از جرایم/ پیاده‌سازی سیاست‌های کلی نظام در خصوص موادمخدر
به‌روزرسانی تجهیزات	بهره‌گیری از امکانات دولتی و غیردولتی/ تقویت، تجهیز و توسعه یگان‌ها/ تقویت تجهیزاتی یگان‌ها برای شناسایی و تعقیب و انهدام شبکه‌ها/ تقویت ایستگاه‌های بازرسی وسائط نقلیه
پاکسازی محلی	پاکسازی نقاط آلوده در محلات و پارک‌ها/ پیشگیری از ترانزیت موادمخدر از استان/ جمع‌آوری معتادین متجاهر/ مبارزه قاطع با خرده‌فروشان
تخصص‌گرایی	به‌کارگیری نیروها باتوجه به استعداد/ به‌کارگیری نیروها باتوجه به تجربه/ به‌کارگیری نیروها باتوجه به علاقمندی/ به‌کارگیری نیروها باتوجه به کارآمدی/ تقسیم وظایف بین نیروهای متخصص/ توزیع مناسب کار بین کارکنان

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
تصمیم‌گیری علمی	آینده‌نگری در تصمیم‌گیری‌ها/ تصمیم‌گیری بر پایه اصول علمی و کسب نظر دانشمندان/ تصمیم‌گیری پویا و چابک و قابل ایجاد تغییرات روشی
شایسته‌سالاری مدیران	ارتقای دانش مدیران/ انتخاب مدیران با علاقه در لایه میانی/ تخصص‌گرایی در انتخاب مدیران/ علم‌گرایی در انتخاب مدیران
کنترل نظام‌مند	ارزشیابی مداوم و مستمر/ ارزیابی اثربخشی برنامه‌های اجراشده/ ضابطه‌مند نمودن اقدامات کنترل/ کنترل دوره‌ای و نوبه‌ای اقدامات/ کیفی‌گرایی آمار و اطلاعات
هدفمندی در برنامه‌ها	اجرای سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌ها/ ارائه برنامه مناسب، جذاب و هدفمند/ هدفگذاری کوتاه و میان‌مدت/ هماهنگی در برنامه‌های اجرایی
هوشمندسازی پلیس	روشن‌کردن اتخاذ راهکارهای مدیریتی پیشگیرانه

در مرحله بعد، از مشاکت‌کنندگان درمورد راهکارهای مدیریت پیشگیری از جرایم موادمخدر توسط نوجوانان و جوانان توضیحاتی خواسته شد و دسته‌بندی یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده ۵۶ راهکار برون‌سازمانی در قالب ۵ دسته و ۴۰ راهکار برون‌سازمانی در قالب ۱۰ دسته است. راهکارهای برون‌سازمانی عبارتند از: (۱) اصلاح قوانین و مقررات؛ (۲) آموزش همگانی؛ (۳) ایجاد چتر حمایتی؛ (۴) برنامه‌ریزی اصلاح مجرمین؛ (۵) تعامل بین‌سازمان‌ها. راهکارهای درون‌سازمانی نیز عبارتند از: (۱) ارتقای ساختار و وظایف؛ (۲) برنامه‌ریزی اثربخش؛ (۳) به‌روزرسانی تجهیزات؛ (۴) پاکسازی محلی؛ (۵) تخصص‌گرایی؛ (۶) تصمیم‌گیری علمی؛ (۷) شایسته‌سالاری مدیران؛ (۸) کنترل نظام‌مند؛ (۹) هدفمندی در برنامه‌ها؛ (۱۰) هوشمندسازی پلیس. این راهکارها در شکل ۱ خلاصه شده‌است.

شکل ۱. راهکارهای مدیریت پیشگیری از جرایم موادمخدر توسط نوجوانان و جوانان

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این پرسش است که راهکارهای مدیریتی مؤثر بر پیشگیری از جرایم موادمخدر در بین نوجوانان و جوانان شهر اصفهان کدامند؟ در تبیین راهکارهای درون‌سازمانی و برون‌سازمانی حاصل از این پژوهش، توجه به برخی از موارد ضروری است؛ به‌عنوان مثال، در خصوص راهکارهای درون‌سازمانی باید به موارد زیر دقت کرد:

الف) اصلاح قوانین: ریشه اغلب انحرافات نوجوانان و جوانان، وجود انحرافات در بزرگسالانی است که الگوی این نوجوانان به‌شمار می‌روند یا به سوءاستفاده از نوجوانان و جوانان می‌پردازند؛ بنابراین، برخورد جدی با جرایم بزرگسالان در قبال نوجوانان و جوانان یکی از بزرگ‌ترین راه‌کارهای پیشگیری از انحراف نوجوانان و جوانان است. از سوی دیگر، اگر برخورد با جرایم بزرگسالان به‌صورت جدی انجام شود، درس عبرتی برای افراد با سنین کمتر خواهد شد و این موضوع نیازمند اصلاح قوانین و

مقررات است. یکی دیگر از قوانینی که باید اصلاح شود، جرم‌انگاری مصرف موادمخدر و روان‌گردان است. امروزه، این موضوع در مصرف‌کنندگان در صورت تجاهر، جرم‌انگاری می‌شود اما به جرم‌انگاری مصارف اولیه توجهی نمی‌شود؛ به‌همین دلیل، موادمخدر و روان‌گردان، به راحتی توسط نوجوانان و جوانان تهیه و مصرف می‌شوند. از طرفی، برابر ماده ۳۵ قانون مبارزه با موادمخدر، هر کس اطفال و نوجوانان کمتر از هجده سال و افراد محجور عقلی را به‌هر نحو، به مصرف یا به ارتکاب هریک از جرایم موضوع این قانون وادار کند، به یک‌ونیم برابر حداکثر مجازات قانونی همان جرم و درمورد حبس ابد، به اعدام و مصادره اموال ناشی از ارتکاب این جرم محکوم می‌شود. در صورت سایر جهات از جمله ترغیب، مرتکب به مجازات مباشر جرم محکوم می‌شود. این موضوع نیز باید با جدیت در مراجع قضایی مورد استناد قرار گیرد. موضوع بعدی در حوزه قوانین و مقررات، لزوم متناسب‌سازی مجازات با جرم است. با توجه به درآمدزایی جرایم موادمخدر، تمایل به انجام این جرایم بسیار زیاد است؛ اما مجازات‌های در نظر گرفته شده شامل جرایم نقدی و محکومیت به زندان، متناسب با جرایم نیست و بازدارندگی لازم را ندارد؛ به‌نحوی که در بسیاری از مواقع، موجب تکرار جرم می‌شود. یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های صمدی اندزقی (۱۳۹۹) و ابراهیم جاتائو و همکاران (۲۰۲۱) هم‌راستا است.

ب) برنامه‌ریزی اصلاح مجرمین: برخی از مجرمین جوان ممکن است از انگیزه‌های لازم برای اصلاح برخوردار نباشند؛ در این صورت، نهادهای مختلف مثل وزارت ورزش و جوانان، سازمان بهزیستی و مانند آن، باید در زمینه ایجاد انگیزه‌های لازم برای بازگشت آنها برنامه‌ریزی کرده و زمینه‌های ذهنی و فکری مناسب برای جوانان ایجاد و از سوءتأثیر نوجوانان و جوانان در زندان یا کانون‌های اصلاح و تربیت پیشگیری کنند. از سوی دیگر، آنچه حائز اهمیت است، پیشگیری از تکرار جرم توسط این دسته از نوجوانان و جوانان است که البته بهترین راهکار برای

آن، اصلاح دیدگاه فرهنگی آنهاست. برای این امر، مناسب‌ترین روش، مدیریت محله‌محور جوانان با شناخت توانایی‌ها و استعداد‌های جوانان بزده‌دیده است. البته توجه به کاهش یا حذف عوامل موثر در گرایش جوانان به اعتیاد و سایر جرایم مرتبط با موادمخدر و تلاش در این زمینه نیز اهمیت خاص خود را داراست. یافته‌های به‌دست‌آمده در این قسمت با پژوهش خرمی کاریزنوی (۱۳۹۷) و جلالی و راستیه (۱۳۹۸) همسو است.

ج) ایجاد چتر حمایتی: نوجوانان و جوانانی که به‌دلیل جرایم مرتبط با موادمخدر زندانی شده‌اند، نیازمند حمایت هستند. برنامه‌های اصلاحی مجرمین جوان باید به‌صورت نظام‌مند باشد و اعمال جوانان در زمان زندان و پس از آزادسازی باید زیر نظر گرفته شود تا ضمن برنامه‌ریزی برای اصلاح آنها، زمینه بازگشت آنها به دامن جامعه فراهم شود. این جوانان پس از بازپروری، باید به‌نحوی با جامعه هم‌نوا شوند و علاوه بر افزایش مراقبت از آنها بعد از خروج از چرخه کیفری، کرامت آنها بعد از خروج از زندان و بازگشت به جامعه به‌نحوی حفظ شود که منجر به انحراف مجدد آنها نشود. در این خصوص، پژوهش حاضر با پژوهش‌های اوفارل و همکاران (۲۰۱۷)، تاج‌بخش (۱۴۰۱) و صمدی‌اندزقی (۱۳۹۹) هم‌راستاست.

د) آموزش‌های همگانی: جوانان، نوجوانان و خانواده‌های آنها باید در خصوص مسائل مختلف مرتبط با جرایم موادمخدر آگاه شوند و آموزش‌هایی که منجر به آگاه‌سازی آنها می‌شود، باید در نهادهای مختلف مسئول برنامه‌ریزی شود. در محل‌های تحصیل نوجوانان و جوانان اعم از مدارس و دانشگاه‌ها، واحدهایی با عناوین هیئت‌های امناء، انجمن اولیا و مربیان، مشاوره و مانند آن، مسئول این اقدامات مهم هستند. ارتباط نزدیک‌تر معلمان و نوجوانان، آموزش رفتارهای خودمراقبتی به جوانان، ارتقای آگاهی نوجوانان و جوانان، آموزش مهارت‌های فردی و جرأت‌مندی به جوانان، ارتقای باورهای فرهنگی خانواده‌ها، تبیین صحیح جرایم

موادمخدر برای جوانان و خانواده‌ها و نیز نظارت و کنترل دقیق‌تر در مدارس، راهکارهایی است که برای این موضع پیشنهاد می‌شود. یافته‌های پژوهش حاضر در این باب، با پژوهش‌های داودی دهاقانی (۱۴۰۱) و اوفارل و همکاران (۲۰۱۷) در یک راستاست.

ه) تعامل بین سازمان‌ها: برای پیشگیری از جرایم موادمخدر، برای نهادها و سازمان‌های مختلف وظایفی تعریف شده‌است و در وهله اول، باید تفکیک مشخصی بین این وظایف برقرار و نقش و سهم سازمان‌های مسئول تبیین شود و شورای هماهنگی مبارزه با موادمخدر در استان، اجرای این وظایف و تکالیف را رصد نماید. این شورا برای ایفای نقش بهتر لازم است که از همکاری مؤثر مراکز بهداشت و درمان، مراجع قضایی، مساجد و کانون‌های فرهنگی، کمپ‌های خصوصی ماده ۱۵ و غیردولتی، استفاده کرده و برای مصوبات شورا ضمانت اجرایی ایجاد کند. این نتایج با نتایج پژوهش عبدی (۱۳۹۷) و جلالی و راستیه (۱۳۹۸) هم‌سو است.

درارتباط با راهکارهای درون‌سازمانی باید به موارد زیر توجه داشت:

الف) ارتقای ساختار و وظایف: یکی از بزرگ‌ترین مسائل سازمانی در پلیس مبارزه با موادمخدر، عملکردهای غیرتخصصی یا وجود ترکیبی از تخصص‌های مختلف در این پلیس و ارتقای ساختار و وظایف است. نیروهای این پلیس از رشته‌های مختلف اطلاعات، آگاهی و انتظامی تأمین می‌شود و باوجود تأکید بر عملکرد تخصصی، این پلیس فاقد رشته مجزاست و دارای ساختاری است که متناسب با مأموریت‌های چندگانه آن نیست. علاوه بر نیاز ارتقای ساختاری این پلیس، ایجاد ساختار مستقل پیشگیری از جرایم موادمخدر مورد انتظار است. بررسی انجام‌شده با پژوهش جلالی و راستینه (۱۳۹۸) هم‌راستاست.

ب) برنامه‌ریزی اثربخش: کلیه برنامه‌های پیشگیرانه و مقابله‌ای نیازمند برنامه‌ریزی اثربخش است. این برنامه‌ریزی باید پویا و چابک، مبتنی بر واقعیت، مدون و دقیق، بر مبنای ارزیابی و در راستای سیاست‌های کلی

نظام در خصوص موادمخدر باشد تا به راهکارهای مناسب پیشگیرانه منجر شود. پژوهش حاضر در این خصوص، با پژوهش داودی دهاقانی و همکاران (۱۳۹۸) همسو است.

ج) به‌روزرسانی تجهیزات: برای اقدامات مقابله‌ای در برابر جرایم موادمخدر، پلیس مبارزه با موادمخدر باید از امکانات دولتی و غیردولتی بهره‌گیری نماید تا با استفاده از این توانمندی‌ها بتواند به تقویت تجهیزاتی یگان‌ها برای شناسایی و تعقیب و انهدام شبکه‌ها و تجهیز ایستگاه‌های بازرسی وسائط نقلیه پردازد و تقویت و تجهیز یگان‌ها نیز منجر به ارتقای کیفیت عملکرد شود. موارد بیان‌شده در این قسمت از پژوهش، با بررسی‌های انجام‌شده توسط کاویانی و همکاران (۱۴۰۱) همسو است.

د) پاکسازی محلی: برای پیشگیری از گرایش نوجوانان و جوانان به جرایم موادمخدر، یکی از اقدامات مهم، پاکسازی نقاط آلوده در محلات و پارک‌ها است. برخی از اقدامات برای این منظور، مبارزه قاطع با خرده‌فروشان و جمع‌آوری معتادین متجاهر در داخل مکان‌های شهری و جلوگیری از ترانزیت موادمخدر از مبادی ورودی استان است. این بررسی با پژوهش موسوی و همکاران (۱۴۰۲) همسو است.

ه) تخصص‌گرایی: امر مبارزه با موادمخدر و پیشگیری از جرایم مرتبط با این مواد، امری تخصصی است که مستلزم به‌کارگیری نیروها با توجه به استعداد، تجربه، علاقمندی و کارآمدی آنها است. البته پس از به‌کارگیری این نوع نیروها لازم است که وظایف و مأموریت‌ها به‌صورت مناسب بین کارکنان توزیع شود. پژوهش خرمی کاریزنوی (۱۳۹۷) در این امر، با پژوهش حاضر همسو است.

و) تصمیم‌گیری علمی: در زمینه پیشگیری از جرایم موادمخدر باید تصمیمات مدیریتی به‌صورت علمی و مبتنی بر آینده با نگاهی به گذشته باشد. اگر تصمیمات با کسب نظر دانشمندان و بر پایه اصول علمی، پویا، چابک و قابل ایجاد تغییرات باشد، انتظارات موردنظر برای اجرای این

مأموریت در استان برآورده خواهد شد. مورد بیان شده با پژوهش داودی دهاقانی و همکاران (۱۳۹۸) همسو است.

ز) شایسته‌سالاری مدیران: این عامل در پیشگیری از جرم بسیار موثر است. مدیران شایسته دارای علم و دانش، تخصص و علاقه هستند. انتخاب این نوع از مدیران در لایه‌های اولیه و میانی می‌تواند منجر به استفاده از نیروهای کارآمد و تصمیم‌گیری علمی و عقلانی شود. از طرفی، دانش مدیران باید پیوسته به‌روزرسانی شود. مورد ذکر شده با نتایج پژوهش مودن‌زادگان و همکاران (۱۳۹۴) در یک راستاست.

ح) کنترل نظام‌مند: عملکرد کارکنان باید توسط مدیران به‌صورت نظام‌مند کنترل شود. برای این کار ضمن ایجاد ضوابط لازم برای اقدامات کنترلی و اجرای آن به‌صورت نوبه‌ای، این اقدامات باید به‌صورت مداوم و مستمر ارزشیابی شده و اثربخشی برنامه‌های اجرا شده نیز مورد ارزیابی قرار گیرد. یکی از مسائلی که باید در این زمینه به آن توجه شود، کیفی‌گرایی آمار و اطلاعات است. در ارتباط با هدفمندی در برنامه‌ها نیز برنامه‌هایی که برای اجرای مأموریت پیشگیری از جرایم موادمخدر تدوین می‌شود، باید دارای هدفگذاری‌های کوتاه و میان‌مدت بوده و در اجرای آنها هماهنگی لازم به‌وجود آید. این نتیجه با پژوهش خرمی کاریزنوی (۱۳۹۷) همسو است.

ط) هوشمندسازی پلیس: با توجه به تغییر رویکردهای اجرایی به‌سمت هوشمندی و فاصله‌گرفتن از روش‌های سنتی، راهکارهای مدیریتی پیشگیرانه نیز باید هوشمند شده و زیرساخت‌های لازم برای این امر فراهم شود. این موضوع با یافته‌های خرمی کاریزنوی (۱۳۹۷) مبنی بر لزوم هوشمندسازی گشت‌های انتظامی و نحوه عملکرد پلیس برای دستگیری توزیع‌کنندگان و قاچاقچیان موادمخدر به‌صورت هوشمند و نیز با پژوهش آریسکو و همکاران (۲۰۲۰) همسو است.

ی) هدفمندی در برنامه‌ها: برنامه‌هایی که برای اجرای مأموریت پیشگیری از جرایم موادمخدر تدوین می‌شود، باید دارای هدفگذاری‌های کوتاه و میان‌مدت باشد و در اجرای آنها هماهنگی لازم به‌وجود آید.

پیشنهاد‌های کاربردی

نتایج پژوهش نشان داده‌است که اصول مدیریت پیشگیری از جرایم موادمخدر در بین نوجوانان و جوانان شهر اصفهان مستلزم درک صحیح چهار وظیفه اصلی مدیریتی شامل برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و رهبری و نظارت و کنترل است؛ بنابراین، پیشنهاد‌های زیر برای بهینه‌سازی راه‌های مدیریت پیشگیری از جرایم موادمخدر نوجوانان و جوانان ارائه می‌گردد:

۱) یکی از مهم‌ترین اقدامات لازم برای مدیریت پیشگیرانه، همکاری دستگاه‌های مسئول در این زمینه است. باوجود آیین‌نامه‌ها و دستورکارهای صادرشده برای تعیین وظایف و سهم نهادهای مسئول ازسوی ستاد مبارزه با موادمخدر، این همکاری‌ها با برنامه‌های مشخص انجام نشده و به‌صورت نظام‌مند وجود ندارد؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که ستاد مبارزه با موادمخدر با نظارت کامل و براساس وظایف ابلاغ‌شده، سامانه‌ای برای کنترل نهادهای مسئول طراحی و به‌عنوان مطالبه‌گر اصلی در این زمینه عمل کند.

۲) برای آنکه خانواده‌ها تحت پوشش آموزش‌های همگانی قرار گیرند، باید این نوع آموزش‌ها به‌صورت گسترده و با روش‌های مخاطب‌پسند ارائه شود. این روش‌ها می‌تواند شامل ساخت و پخش کلیپ‌ها و انیمیشن‌های جذاب و انتشار در رسانه ملی و شبکه‌های اجتماعی باشد.

۳) باتوجه به منافع مالی بسیار بالای حاصل از جرایم مرتبط با موادمخدر، مجازات‌های در نظر گرفته شده برابر قانون اصلاً جنبه بازدارندگی ندارد؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که با پیشگامی جدی ستاد مبارزه با موادمخدر، این موارد در قانون مبارزه با موادمخدر اصلاح شود.

۴) تعیین نحوه و روش جمع‌آوری اطلاعات: طراحی یک شبکه اطلاعاتی جامعه‌محور مثل ستادهای خبری یا سامانه دریافت خبر از طریق یک

شماره تلفن سه‌رقمی به‌صورت مستقل از سامانه ۱۹۷ که قادر باشد اطلاعات لازم را گردآوری و در اختیار تحلیل‌گران قرار دهد، امری حیاتی و اساسی در کنترل است. داشبوردهای مدیریتی، محل بسیار خوبی برای ارائه نتایج تحلیل‌های به‌عمل‌آمده به مدیران و تصمیم‌گیران است.

۵) اصلاح مجرمین نیازمند ایجاد چترهای حمایتی قوی است؛ به‌نحوی که مجرمین نوجوان و جوانی که از کانون‌های اصلاح و تربیت یا زندان به جامعه برمی‌گردند، به‌عنوان یک شهروند دست دوم شناخته نشوند و این امر مستلزم برنامه‌ریزی و در نظر گرفتن بودجه‌های لازم برای اشتغال این دسته از نوجوانان و جوانان است.

تقدیر و تشکر

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند که از کلیه مدیران و کارشناسان مبارزه با موادمخدر شهرستان و استان اصفهان به‌دلیل مشارکت در پژوهش و ارائه اطلاعات مناسب در خصوص موضوع، تقدیر و تشکر کنند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

- احمدی، حبیب. (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی انحراف‌ها، تهران: سمت
- الوانی، سیدمهدی. (۱۳۸۵). مدیریت عمومی. تهران: نشر نی
- بهرامی، مهدی. (۱۳۹۲). بررسی علل و عوامل اجتماعی موثر بر سرقت‌های خرد در شهرستان بندرعباس. فصلنامه دانش انتظامی هرمزگان، ۳ (۶)، ۶۴-۹۶.
http://journals.police.ir/article_13961.html
- پلیس مبارزه با موادمخدر فرماندهی انتظامی استان اصفهان. (۱۴۰۱). بولتن خبری.
- تاج‌بخش، غلامرضا. (۱۴۰۱). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل پیشگیری خانه‌محور از گرایش فرزندان به اعتیاد. پژوهش‌های جرم‌شناختی پلیس. ۳ (۶): ۶۹-۸۸.
doi: 10.22034/CR.2022.1266844.1069
http://cr.jrl.police.ir/article_98190.html.
- تقی‌زاده، امیر؛ واعظ‌سیس، مریم. (۱۴۰۲). علل و عوامل گرایش کودکان کار به موادمخدر و راه‌های پیشگیری از آن در حقوق ایران. تهران، هفتمین کنفرانس بین‌المللی فقه، حقوق و پژوهش‌های دینی.
<https://civilica.com/doc/1787201/>
- جلالی، حمید؛ راستیه، سعید. (۱۳۹۸). علل گرایش نوجوانان و جوانان شهرستان محلات به موادمخدر و راهکارهای پیشگیری و مقابله با آن. فصلنامه علمی رهیافت پیشگیری از جرم. ۲ (۳): ۸۹-۱۰۸.
http://khs.jrl.police.ir/article_19783.html .
- حسین‌پور، جعفر؛ اسفندانی، علی. (۱۳۹۶). نقش ایستگاه‌های پلیس در میزان پیشگیری از سرقت خودرو. انتظام اجتماعی، ۹ (۳)، ۱۳۵-۱۶۶.
http://sopra.jrl.police.ir/article_78452.html.
- خرمی‌کارینوی، مهدی. (۱۳۹۷). تأثیر برخورد با خرده‌فروشان موادمخدر بر پیشگیری از جرایم مرتبط (مورد مطالعه شهرستان بجنورد ۱۳۹۵). فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، ۵ (۱۷)، ۴۷-۶۶.
http://khs.jrl.police.ir/article_19783.html.
- داودی‌دهقانی، ابراهیم؛ هندیانی، عبدالله؛ عامری، محمدعلی. (۱۳۹۸). تأثیر مدیریت پیشگیری از جرم بر مصرف موادمخدر و روان‌گردان‌ها. اعتیاد پژوهی، ۱۳ (۵۱)، ۱۱-۲۹.
etiadjohi.ir/article-1-2004-fa.htm

- داودی دهقانی، ابراهیم. (۱۴۰۱). رهیافت‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری از جرایم زنان وابسته به مواد. فصلنامه علمی اعتیادپژوهی ۱۶ (۶۵)، ۱۸۱-۲۰۴.
DOI: 10.52547/etiadjohi.16.65.181
<https://etiadjohi.ir/article-1-2734-fa.html>
- دفتر مقابله با جرم موادمخدر سازمان یافته. (۱۳۹۵). پیشگیری از تکرار جرم و باز اجتماعی کردن. مترجمان: حسین غلامی، حمیدرضا نیکوکار. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- سارلی، فاطمه؛ رحمانی، عبدالحنان؛ سارلی، حسین؛ بایلری، بی‌بی عایشه. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر مشاوره و راهنمایی در پیشگیری از اعتیاد به موادمخدر در دانش‌آموزان. دومین همایش بین‌المللی علوم تربیتی، مشاوره، روانشناسی و علوم اجتماعی، همدان.
<https://civilica.com/doc/1757179/>
- ستوده، هدایت‌الله. (۱۳۷۶). مقدمه‌ای بر آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آوای نور.
- سلیمی، علی؛ داوری، محمد. (۱۳۹۱). جامعه‌شناسی کجروی. تهران، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- صدیق‌سروستانی، رحمت‌الله. (۱۳۷۶). آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آگه.
- صمدی اندزقی، علی. (۱۳۹۹). سازوکارهای پلیسی در مبارزه و پیشگیری از قاچاق موادمخدر. قانون‌یار، ۴(۱۶)، ۷۹۵-۸۲۰.
journal-law.ir/1399/12/1625890978-10125-16-40.
- عبدی، جواد. (۱۳۹۷). راهکارهای پیشگیری از مصرف موادمخدر توسط کارکنان پایور سازمان‌های نظامی. فصلنامه علوم و فنون نظامی، ۱۴(۴۶): ۹۹-۱۲۲.
https://www.qjmsr.ir/article_35684.html
- علیوردی‌نیا، اکبر. (۱۳۹۳). بررسی رابطه اعتیاد به موادمخدر و سرقت داخل خودرو. فصلنامه انتظام اجتماعی، ۶(۱): ۲۷-۵۶.
http://sopra.jrl.police.ir/article_28152.html.
- قربان‌زاده، ابراهیم. (۱۳۹۷). احصاء موانع و مشکلات مدیریتی فرماندهان در مقابله با پدیده قاچاق موادمخدر (مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان). [آپایان نامه کارشناسی ارشد]، تهران: دانشگاه علوم انتظامی، دانشکده فرماندهی و ستاد.

- مجیدی، عبدالله. (۱۳۹۴). ساختار و مقررات استخدامی نیروی انتظامی. تهران. دانشگاه علوم انتظامی.
- معین، محمد (۱۳۸۵). فرهنگ فارسی معین. تهران: نشر معین.
- علاقه‌مند، علی. (۱۳۹۴). مدیریت رفتار سازمانی. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- موسوی، بهاره سادات؛ تومانیان، آرا؛ ارگانی، میثم؛ ارون‌دی، سمانه؛ ساعدپناه، مهران. (۱۴۰۲). شناسایی مناطق جرم‌خیز و عوامل موثر در تشدید آن با استفاده از روش‌های داده‌کاوی مکانی (مطالعه موردی شهر اصفهان). پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۱۱(۱)، ۵۱-۶۹.

Doi: 10.22059/JURBANGEO.2023.350320.1749

https://jurbangeo.ut.ac.ir/article_92508.html

- Alexeev, S., & Weatherburn, D. (2022). Fines for illicit drug use do not prevent future crime: evidence from randomly assigned judges. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 200, 555-575.
- Arisukwu, O., Igbolkwu, C., Oye, J., Oyeyipo, E., Asamu, F., Rasak, B., & Oyekola, I. (2020). Community participation in crime prevention and control in rural Nigeria. *Heliyon*, 6(9): 245-263.
- Bennett, T. and Holloway, K. (2005). Disaggregating the Relationship Between Drug Misuse and Crime. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 38, 102- 121. <https://doi.org/10.1375%2FACri.38.1.102>
- Douglas, S., & Welsh, B. C. (2022). There has to be a better way: Place managers for crime prevention in a surveillance society. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 46(1), 67-80.
- Gottfredson, D. C, Brook W. K, Bushway, Sh. D. (2008), Substance Use, Drug Treatment, and Crime: An Examination of Intra-Individual Variation in a Drug Court Population. *Journal of Drug Issues*, 38, 601-631. <https://doi.org/10.1177%2F002204260803800211>.
- Ibrahim Jatau, Abubakar. (2021). The Burden of Drug Abuse in Nigeria: A Scoping Review of Epidemiological Studies and Drug Laws. *Public Health Rev*, 29 January 2021. <https://doi.org/10.3389/phrs.2021.1603960>.
- O'Farrell, T. J., Schumm, J. A., Murphy, M. M., & Muchowski, P. M. (2017). A randomized clinical trial of behavioral couples therapy versus individually-based treatment for drug-abusing women. *Journal of consulting and clinical psychology*, 85(4), p309.